

“Địa chỉ đỏ” Quảng Trị: Nơi tiếp nối ký ức từ giới tuyến sinh tử

11:37 27/09/2025

“Các anh chị ơi, Long Đại giờ đẹp lắm. Các bến phà đều rất yên bình, tất cả mọi người đều nhớ, đều biết ơn các anh chị nhiều lắm...”, MC Lại Văn Sâm khiến những người xem chương trình “Lời tri ân - Dòng sông hoa lửa” lặng đi với lời chia sẻ đầy xúc động gửi đến các liệt sĩ đã hy sinh tại Bến phà 2 Long Đại. Từng là “tọa độ lửa” trong kháng chiến chống Mỹ, Long Đại giờ đây đã chuyển mình mạnh mẽ, trở thành một vùng đất bình yên và ngày càng phát triển.

Sau khi bộ phim điện ảnh “Mưa đỏ” được công chiếu, tái hiện lại những năm tháng chiến tranh ở mảnh đất lửa, Quảng Trị đón ngày càng nhiều đoàn khách tới thăm, không phải chỉ để ngắm cảnh hay tìm chút yên bình, mà để đi qua những vùng ký ức. Họ muốn nhìn tận mắt những tọa độ từng “rực lửa”, chạm tay vào ký ức mà bao thế hệ đã gìn giữ, và thầm thì với quá khứ rằng: “Chúng tôi chưa từng quên”.

Ở một góc trầm lắng khác, không phải những địa danh đã quen tên như Thành cổ Quảng Trị hay sông Thạch Hãn – là Bến phà 2 Long Đại (thuộc xã Trường Ninh, tỉnh Quảng Trị), nơi 16 thanh niên xung phong của Đại đội C130 quê Thái Bình (nay là Hưng Yên) đã gửi lại tuổi xuân giữa khói bom vào năm 1972. Đây là một trong những “tọa độ lửa” khốc liệt nhất trên tuyến đường 15 chiến lược - huyết mạch nối hậu phương miền Bắc với chiến trường miền Nam và nước bạn Lào. Máu, nước mắt, mồ hôi của lớp lớp thanh niên xung phong đã hòa vào từng thớ đất, từng nhịp cầu, từng chuyến phà sang sông.

Bến phà Long Đại – nơi “mảnh bom thù dày hơn sỏi đá” (Ảnh tư liệu)

Và cũng chính nơi ấy, 53 năm sau, Bến phà 2 Long Đại chính thức được công nhận là Di tích lịch sử cấp Quốc gia. Bên cạnh đó, vào ngày 19/9 vừa qua, tỉnh Quảng Trị đã tổ chức Lễ khánh thành công trình tôn tạo Khu tưởng niệm nơi hy sinh của 16 thanh niên xung phong (tháng 9/1972) tại bến phà này.

Đứng bên dòng Long Đại hiền hòa, ngắm nhìn công trình Khu tưởng niệm được tôn tạo khang trang, thấy quê hương đang phát triển từng ngày, cụ Phan Công Nông (95 tuổi) không giấu nổi sự xúc động. Đôi mắt cụ mờ đục bởi thời gian nhưng vẫn ánh lên niềm thành kính và tự hào. Cụ là y tá năm xưa, người chứng kiến sự chiến đấu kiên cường và anh dũng hy sinh của các anh hùng liệt sĩ tại đây. Với cụ, ký ức về những năm tháng khó khăn nhưng hào hùng đó không bao giờ phai nhạt.

Cụ Phan Công Nông bồi hồi nhớ về những năm tháng gian lao mà oanh liệt

Ký ức “tọa độ lửa” - “Nơi mảnh bom thù dày hơn sỏi đá”

Bến phà Long Đại nằm trên tuyến đường Hồ Chí Minh huyền thoại, thuộc nhánh Đông của đường. Trong cuộc kháng chiến chống Mỹ xâm lược, những chuyến xe vận tải từ hậu phương miền Bắc vào tiền tuyến miền Nam phần lớn phải đi qua điểm vượt sông trọng yếu này.

Theo các tài liệu lịch sử, Bến phà Long Đại là nơi giặc Mỹ thả quả bom đầu tiên bắn phá miền Bắc và là một trong những trọng điểm ném bom, bắn phá của chúng từ năm 1965 đến 1972. Trong suốt bảy năm ròng, Bến phà Long Đại không lúc nào ngớt tiếng bom đạn. Máy bay siêu thanh, bom laze, thủy lôi, tàu chiến... ngày đêm trút xuống với âm mưu “bóp nghẹt” mạch máu giao thông của ta.

Sống và chiến đấu tại nơi được mệnh danh là “túi bom”, “chảo lửa”, ranh giới giữa sự sống và cái chết trở nên mong manh hơn bao giờ hết. Thế nhưng sau mỗi trận bom, lực lượng công binh, dân công hỏa tuyến và thanh niên xung phong (TNXP) vẫn kiên cường bám trụ, san lấp hố bom, khôi phục bến phà, bảo đảm vận chuyển vũ khí, lương thực, hàng hóa vào chiến trường. Ý chí ấy được khắc ghi trong những khẩu hiệu: “Đánh địch mà đi, mở đường mà tiến”, “Sống bám cầu bám đường, chết kiên cường dũng cảm”.

Đầu năm 1971, để giảm tổn thất, Bến phà Long Đại được tách thành hai nhánh: Phà 1 gần cầu và Phà 2 cách đó khoảng 500 mét về hạ lưu. Những năm tháng ấy Đại đội TNXP C130 tỉnh Thái Bình được điều động đến thường trực cùng bộ đội công binh tại Bến phà 2 Long Đại để phà luôn được thông suốt.

Bến phà Long Đại – nơi khắc ghi bản anh hùng ca tuổi trẻ

Ngày 19/9/1972, trong lúc các chiến sĩ của Đại đội C130 đang làm nhiệm vụ thì máy bay quân đội Mỹ phát hiện và liên tục ném bom dữ dội. Trận ném bom kết thúc, có 3 chiến sĩ hy sinh khi đang vận chuyển hàng hóa bằng thuyền từ bờ bắc sang bờ nam sông Long Đại; 12 chiến sĩ còn lại hy sinh tại bến phà và trong hầm trú ẩn, chưa kể những chiến sĩ bị thương.

Nỗi đau chưa kịp nguôi ngoai, chỉ bốn ngày sau, máy bay quân đội Mỹ lại tiếp tục ném bom xuống Bến phà 2 Long Đại, khiến chiến sĩ Trần Mạnh Hà hy sinh. Đại đội C130 một lần nữa lại phải tiễn đưa người đồng chí của mình trong nỗi đau thương lên đến tột cùng. Sau hai đợt rải thảm bom của quân đội Mỹ, Đại đội C130 có 16 đồng chí hy sinh, gồm 7 nữ, 9 nam, đều có quê quán Kiến Xương, Thái Bình. Mười sáu trái tim trẻ nhiệt huyết mãi mãi đã neo đậu ở bến phà 2 Long Đại. Mười sáu trái tim là mười sáu cuộc đời của các chàng trai, cô gái còn rất trẻ.

Có mặt tại Bến phà 2 Long Đại đúng 53 năm sau ngày em trai hy sinh, ông Bùi Minh Đức - anh trai liệt sĩ Bùi Năng Đắc không giấu được sự xúc động. “Khi Đắc công tác trong Long Đại, tôi đang đi công tác ở nơi khác. Dù xa cách, hai anh em vẫn thường xuyên viết thư cho nhau. Trong từng lá thư gửi cho tôi, Đắc luôn thể hiện sự quyết tâm. Đắc bảo em hứa với anh em sẽ về, sẽ học tiếp. Tôi động viên em rất nhiều, nhưng rất tiếc nguyện vọng của em không thực hiện được...”, ông Bùi Minh Đức bật khóc khi nhớ đến em trai.

Chương trình “Lời tri ân – Dòng sông Hoa lửa” mang đến nhiều cảm xúc đặc biệt cho người xem

Trong không gian linh thiêng bên dòng sông từng nhuộm lửa đạn chiến tranh, tối 18/9, tại Bến phà 2 Long Đại – nơi ghi dấu bao ký ức hào hùng – chương trình chính luận nghệ thuật “Lời tri ân – Dòng sông Hoa lửa” đã diễn ra, mang đến những khoảnh khắc lắng đọng và nghẹn ngào.

“Sau bao nhiêu năm mới có ngày hòa bình. Dù hòa bình ấy cũng đã lấy đi bao máu xương dân mình. Trong đêm hoa đăng sau ngày vui chiến thắng. Có bao cái tên nằm lại nơi đây...”, lời bài hát “Còn gì đẹp hơn” của nhạc sĩ trẻ Nguyễn Hùng vang lên trong đêm tại Bến phà 2 Long Đại như thấm sâu vào lòng người.

Đây không chỉ là một chương trình nghệ thuật, mà còn là nhịp cầu kết nối quá khứ và hiện tại, là lời nhắn gửi tri ân sâu sắc đến những người con đã ngã xuống cho độc lập, tự do của Tổ quốc. Chương trình do UBND tỉnh Quảng Trị phối hợp với Đài Truyền hình Việt Nam tổ chức, với sự đồng hành của Tập đoàn T&T Group và Ngân hàng SHB – như một nghĩa cử tri ân, lan tỏa niềm tự hào dân tộc.

“Long Đại giờ đẹp lắm...”

Long Đại giờ mang một diện mạo mới – bình yên, phát triển và đầy hy vọng.

53 năm sau ngày 16 trái tim trẻ gửi lại tuổi xuân vì Tổ quốc, Long Đại không còn là “tọa độ chết” mà đã “thay da đổi thịt”. Nhà cao, ngói mới. Điện, đường, trường, trạm khang trang hiện đại. Nơi từng là vùng trắng bom đạn, giờ mang một diện mạo mới – bình yên, phát triển và đầy hy vọng.

Bà Phan Thị Nhung – con gái cụ Phan Công Nông - vui mừng khi chứng kiến quê hương ngày một đổi thay, khởi sắc sau hơn 50 năm. Bà chia sẻ: “Người dân Long Đại vốn chăm chỉ, chịu thương chịu khó làm ăn. Nhờ sự quan tâm của Đảng, Nhà nước và chính quyền địa phương, cuộc sống nơi đây nay đã khá hơn, phát triển hơn rất nhiều so với trước kia”.

“Các anh chị ơi, Long Đại giờ đẹp lắm. Các bến phà đều rất yên bình, tất cả mọi người đều nhớ, đều biết ơn các anh chị nhiều lắm...”, MC Lại Văn Sâm khiến người xem lặng đi với lời chia sẻ đầy xúc động.
Ảnh: VTV

Để tưởng nhớ sự hy sinh anh dũng của các thanh niên xung phong, năm 2012, một Nhà bia tưởng niệm được xây dựng tại Bến phà Long Đại. Tuy nhiên, theo thời gian, công trình dần xuống cấp, không còn tương xứng với tầm vóc và ý nghĩa lịch sử sâu sắc của địa danh này.

Trước yêu cầu cấp thiết trong việc tôn tạo di tích, Tỉnh Đoàn Quảng Trị đã chủ động tham mưu, đề xuất phương án nâng cấp và được Tỉnh ủy, UBND tỉnh Quảng Trị đồng thuận. Đặc biệt, dự án nhận được sự đồng hành tâm huyết của Tập đoàn T&T cùng nhiều doanh nghiệp, nhà hảo tâm – những người luôn khắc ghi đạo lý “uống nước nhớ nguồn”, góp phần quan trọng hiện thực hóa công trình tri ân đầy ý nghĩa này.

Sau gần 5 tháng thi công khẩn trương, đúng dịp kỷ niệm 53 năm ngày các TNXP của Đại đội C130 hy sinh, công trình đã hoàn thành và được tổ chức lễ khánh thành trang trọng.

Khu tưởng niệm được xây dựng đồng bộ và hiện đại, nổi bật là tượng đài 16 thanh niên xung phong quê Thái Bình trong khuôn viên. Tượng đài có hình 16 bông lúa thắt chặt thành bó lúa trĩu hạt, quện lấy nhau, khắc họa tinh thần anh dũng, bất khuất và khát vọng hòa bình của lực lượng thanh niên xung phong năm xưa; cũng là biểu tượng của vùng đất lúa Thái Bình.

Bên cạnh đó, nhà khánh tiết - tư liệu có diện tích hơn 200m², được thiết kế theo kiến trúc truyền thống nhà 5 gian, vừa là nơi tiếp đón đại biểu, vừa là không gian trưng bày tư liệu, hiện vật lịch sử. Hai nhà chờ và bến thuyền được xây dựng khang trang, hài hòa với cảnh quan và tôn lên sự trang nghiêm của công trình.

Không gian phòng trưng bày tư liệu, hiện vật được trang bị các thiết bị công nghệ hiện đại như: hệ thống sa bàn mô phỏng trực quan, máy chiếu phim tài liệu và đặc biệt là kiosk cảm ứng tra cứu thông tin di tích... giúp du khách dễ dàng tiếp cận thông tin một cách sinh động, chính xác và hấp dẫn.

Tất cả các hạng mục đầu tư đều được thực hiện theo đúng quy hoạch, lựa chọn kiến trúc phù hợp với không gian tri ân và bản sắc văn hóa địa phương, ưu tiên sử dụng vật liệu thân thiện môi trường, bền vững với điều kiện khí hậu, qua đó hình thành nên một quần thể di tích khang trang, hài hòa và trang nghiêm.

Công trình tôn tạo Khu tưởng niệm nơi hy sinh của 16 thanh niên xung phong (tháng 9/1972) tại Bến phà 2 Long Đại

“Đến đây, nhìn công trình được tu bổ khang trang, thấy bức tượng cùng những câu thơ của em trai, tôi thấy rất ấm lòng. Chỉ tiếc là mẹ tôi không còn sống để chứng kiến khoảnh khắc này”, ông Bùi Minh Đức - anh trai liệt sĩ Bùi Năng Đặc chia sẻ.

Theo ông Hoàng Nam, Phó Chủ tịch Thường trực UBND tỉnh Quảng Trị, công trình sẽ trở thành địa chỉ đỏ giáo dục truyền thống cách mạng cho thế hệ trẻ hôm nay và mai sau. Đồng thời, “nơi đây sẽ hòa vào không gian linh thiêng của Thành Cổ Quảng Trị, Nghĩa trang Liệt sĩ quốc gia Trường Sơn, Nghĩa trang quốc gia Đường 9, đồi bờ Hiền Lương – Bến Hải... để Quảng Trị mãi được nhắc đến

như miền đất của ký ức hào hùng, khát vọng hòa bình và sự hồi sinh mạnh mẽ”.

Có mặt tại Lễ khánh thành công trình tôn tạo Khu tưởng niệm nơi 16 thanh niên xung phong anh dũng hy sinh (tháng 9/1972), ông Đỗ Quang Vinh – Phó Chủ tịch HĐQT kiêm Phó Tổng Giám đốc Ngân hàng SHB – xúc động chia sẻ: “Thật may mắn khi là một người trẻ được gặp những nhân chứng sống của một thời đạn bom và được nghe những câu chuyện vừa xúc động vừa nể phục, tự hào về ý chí quật cường của các anh hùng liệt sĩ”.

Với lòng biết ơn sâu sắc, Phó Chủ tịch HĐQT SHB bày tỏ mong muốn được đóng góp nhiều hơn nữa vào các hoạt động tri ân và chung tay xây dựng một đất nước ngày càng giàu đẹp.

Trong hoàng hôn của dòng Long Đại hôm nay, khi ánh nắng trải dài trên mảnh đất từng một thời khói lửa, một Quảng Trị thật đẹp đang từng ngày khẳng định vị thế mới của mình – như chính tinh thần bất khuất, bền bỉ được gìn giữ suốt chiều dài lịch sử.

Trên bến phà ngày ấy, giờ đây không còn tiếng bom đạn, chỉ có tiếng gió thì thầm qua những nhánh cây như nhắn gửi: “Cảm ơn các anh các chị. Quê hương không quên. Đất nước không quên. Chúng tôi – những người ở lại – sẽ không bao giờ quên”.

Tuấn Kiệt